

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, **Dışişleri Bakanı Hakan Fidan** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Özür Bartin
Hakkâri Milletvekili

Hakkâri ilimiz, İran ve Irak ile olan sınır komşuluğu sayesinde bölgesel ticaret, lojistik, turizm ve ekonomik iş birliği bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak bu potansiyelin kent halkının refahına, istihdama ve üretime dönüşebilmesi için sınır kapılarının yalnızca geçiş ve gümrük denetimi yapılan noktalar olarak değil; ekonomik, toplumsal ve kültürel etkileşimi güçlendiren, gerekli kamu hizmetleriyle donatılmış alanlar olarak ele alınması gerekmektedir.

Bu sorumluluğun yerine getirilmediğini gösteren güncel örneklerden biri, Çukurca ilçesindeki Üzümlü Sınır Kapısı'nda yaşanan sorunlardır. 10 Ekim 2026 tarihli yerel basın haberlerinde, sınır kapısının her iki tarafında çöp birikintileri, çöp konteynerlerinin yetersizliği ve açıkta akan kanallar bulunduğu; geçiş yapan üç turistin eşek arıları tarafından sokulduğu bildirilmiştir. Bu iddialar, yetkili kurumlar tarafından yapılacak incelemelerle açıklığa kavuşturulması gereken çevre, hijyen ve halk sağlığı sorunlarına işaret etmektedir. Sınır geçişlerinde temel temizlik ve güvenlik koşullarının sağlanması, kamu hizmetlerinin asgari gereği ve insan onuruna yakışır yaşamın bir parçasıdır.

Sorunlar Üzümlü ile sınırlı değildir. Yüksekova'daki Esendere Sınır Kapısı'nda ticaretin önündeki kota ve bürokratik engellere ilişkin şikâyetler, sınır ticaretinin öngörülebilir ve adil kurallarla yürütülmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Derecik Sınır Kapısı'nda ise ticari araç geçişleri, ithalat-ihracat işlemleri ve fiziki altyapının mevcut durumu açıklığa kavuşturulmalı; kapasitenin artırılması için somut bir takvim ortaya konulmalıdır.

Türkiye İstatistik Kurumunun 2025 yılı il düzeyindeki işgücü istatistiklerine göre Hakkâri, yüzde 13,8 ile iller arasında en yüksek işsizlik oranına, yüzde 32,9 ile en düşük istihdam oranına sahiptir. Bu veriler, kentte üretim ve istihdam olanaklarını genişletecek kamusal yatırımların önemini ortaya koymaktadır.

Sınır ticaretinin canlandırılması; küçük esnafın, yerel üreticilerin ve emekçilerin geçim olanaklarının güçlendirilmesi, gençler için istihdam yaratılması ve bölgesel eşitsizliklerin azaltılması bakımından önem taşımaktadır. Bunun için çevre ve halk sağlığını koruyan altyapı yatırımlarının, şeffaf gümrük uygulamalarının, ulaşım bağlantılarının ve kurumlar arası eşgüdümün birlikte planlanması gerekmektedir. Demokratik, ekolojik ve yerinden kalkınmayı esas alan bir yaklaşım, sınır bölgelerini yalnızca güvenlik ve denetim alanları olarak değil, toplumsal ilişkilerin ve barışçıl ekonomik etkileşimin gelişebileceği ortak yaşam alanları olarak görmeyi gerektirir.

Bu çerçevede, Hakkâri'deki üç sınır kapısının mevcut durumunun kapsamlı biçimde değerlendirilmesi, çevresel ve yapısal eksikliklerin giderilmesi, sınır ticaretinin canlandırılması ve kentin ekonomik potansiyelinin açığa çıkarılması için gerekli altyapı yatırımlarının somut hedefler ve takvim doğrultusunda hayata geçirilmesi amacıyla ilgili bakanlıkların gerekli idari ve kurumsal girişimlerde bulunması gerekmektedir.

Bu bağlamda;

1. Üzümlü Sınır Kapısı'nın Türkiye ve Irak taraflarında çöp birikintileri, açık kanallar ve çevre temizliğiyle ilgili sorunlar bulunduğu ilişkin 10 Ekim 2026 tarihli haberler üzerine Irak'ın ilgili makamlarıyla herhangi bir diplomatik veya teknik temas kurulmuş mudur? Kurulmuşsa görüşmelerin sonuçları ve kararlaştırılan önlemler nelerdir?
2. Üzümlü Sınır Kapısı'nda çevre temizliği, atık yönetimi, açık kanalların güvenli hâle getirilmesi ve sınır geçiş alanlarının sağlıklı koşullara kavuşturulması amacıyla Türkiye ve Irak kurumları arasında ortak bir çalışma mekanizması kurulması gündemde midir? Böyle bir mekanizma için sorumlu kurumlar ve uygulama takvimi belirlenmiş midir?
3. Üzümlü Sınır Kapısı'nın çalışma koşulları, karşılıklı geçiş düzenlemeleri ve sınırın iki tarafındaki uygulamalar hakkında Irak makamlarıyla 2021-2026 döneminde hangi diplomatik veya teknik görüşmeler yapılmıştır? Bu görüşmelerde alınan kararlar, yerine getirilen yükümlülükler ve sonuçlandırılmayan başlıklar nelerdir?
4. Derecik Sınır Kapısı'nın mevcut işleyişinin geliştirilmesi, karşılıklı geçişlerin kolaylaştırılması ve ticari faaliyetlerin genişletilmesi konusunda Irak makamlarıyla yürütülen görüşmeler nelerdir? Ticari araç geçişleri ve ithalat-ihracat işlemlerinin geliştirilmesi açısından ikili ilişkiler çerçevesinde çözülmesi gereken hususlar bulunmakta mıdır?
5. Esendere Sınır Kapısı'nda İran'la yolcu ve ticari eşya geçişlerinin kolaylaştırılması, sınır ticaretinin öngörülebilir hâle getirilmesi ve geçişlerde yaşanan sorunların giderilmesi amacıyla hangi diplomatik ve teknik mekanizmalar işletilmektedir? Son beş yılda bu konularda gerçekleştirilen görüşmelerin sonuçları nelerdir?
6. Türkiye'nin İran ve Irak'la yürürlükte bulunan sınır geçişlerine ve sınır kapılarının işleyişine ilişkin ikili anlaşmaları, protokolleri ve ortak komisyon kararları nelerdir? Hakkâri'deki üç sınır kapısının ticari kapasitesini geliştirmek ve karşılıklı geçişleri kolaylaştırmak amacıyla bu düzenlemelerde değişiklik yapılması veya yeni düzenlemeler oluşturulması değerlendirilmekte midir?
7. Hakkâri'de sınır ticaretinin ve lojistik iş birliğinin geliştirilmesi amacıyla İran ve Irak makamlarıyla düzenli bir ortak çalışma veya istişare mekanizması bulunmakta mıdır? Bulunuyorsa bu mekanizmaların toplantı sıklığı, gündemi, alınan kararları ve uygulama sonuçları nelerdir? Bulunmuyorsa böyle bir mekanizmanın kurulması planlanmakta mıdır?

8. Üzümlü, Esendere ve Derecik sınır kapılarında karşılaşılan geçiş gecikmeleri, ticari işlemlerin aksaması, yolcuların yaşadığı sorunlar ve karşılıklı uygulama farklılıklarının çözümü için komşu ülkelerin ilgili makamlarıyla düzenli bilgi paylaşımı ve başvuru mekanizması işletilmekte midir? Bu kapsamda son beş yılda Bakanlığınıza ulaşan başvurular ve sonuçlandırılan dosyalar hakkında bilgi verilebilir mi?
9. Türkiye'nin Irak ve İran'la yürüttüğü diplomatik temaslarda Hakkâri'deki sınır kapılarının ekonomik ve toplumsal işlevlerinin geliştirilmesi, yerel üreticilerin ve küçük işletmelerin sınır ticaretine katılımının artırılması ve bölge halkının karşılıklı etkileşim olanaklarının güçlendirilmesi hangi düzeyde ele alınmaktadır? Yerel yönetimlerin, ticaret odalarının, esnaf temsilcilerinin ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının ihtiyaçlarının diplomatik temaslara yansıtılması için bir istişare yöntemi mevcut mudur?
10. Sınır kapılarında çevre kirliliği, atık su sorunları, insan sağlığını etkileyebilecek olaylar veya benzeri sınır aşan riskler ortaya çıktığında Türkiye ile komşu ülkeler arasında hızlı bilgi paylaşımı ve ortak müdahaleyi sağlayacak bir protokol bulunmakta mıdır? Üzümlü Sınır Kapısı'nda bildirilen sorunların tekrarlanmaması için çevre, sağlık, gümrük ve diplomasi kurumlarını kapsayan kalıcı bir koordinasyon mekanizması oluşturulması planlanmakta mıdır?